Hiika Laa Ä°laah Ä°llallah-kutaa 3

Description

Kutaa darbe keessatti yommuu ***Laa ilaah illallah (Rabbiin malee dhugaan gabbaramaan hin jiru)*** jennu, hiikni isaa â€œRabbiin malee ibaadaa haqa kan godhatu hin jiru. Rabbiif malee ibaadan eenyufillee hin maluâ€• jennee jirra. Harâ€™as itti fufuun akkamitti ***Laa ilaah illallah***â€˜n akka hojii irra oolu ykn galma gahu ilaalla.

Tawhiinni dhimmoota sadiin galma gaha

Akka Rabbiin azza wa jalla barbaadutti namni Rabbiif harka kennuu fi Laa ilaah illallahâ€™tti amanuu barbaadu, wantoota armaan gadii guutuun isarratti dirqama:

- Rabbiin qofa gabbaruu qaba
- Homaa Isatti qindeessu hin qabu (homaa Isa waliin gabbaruu hin qabu)
- Rabbii gaditti gooftolee, gabbaramtootaa fi wantoota gabbaraman birootti amanuu diduu fi mormuu

Kana ilaalchisee Qurâ€™aanaa fi hadiisa irraa ragaalee baayâ€™eetu jira.

Qurâ€™aana irraa ragaaleen kana agarsiisan:

﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَۖ﴾

â€œRabbiin gabbaraa, xaaghuuta irraa fagaadhaaâ€• [jechuun] ummata hunda keessatti ergamaa erginee jirra.â€• Suuratu An-Nahl 16:36

Rabbiin azza wa jalla Ergamaa tokkoyyuu hin ergine, jalqabni waamicha isaa gara Rabbii tokkicha gabbaruu fi wantoota Isaa gaditti gabbaraman itti amanuu diduu fi mormuutti ajajuu yoo taâ€™e malee. Ergamtoonni Rabbiin erge hundi waamichi isaanii jalqabaa, â€œRabbii Tokkicha gabbaraa, wantoota Isaa gadiitti gabbaraman dhiisaa.â€• kan jedhu ture. Kufrii irraa gara Islaamatti darbuun hin guuttamu, hundeen kuni yoo mirkanaaâ€™e malee. Akkuma beekkamu, Rabbii tokkicha gabbaruu fi wantoota Isaa gaditti gabbaraman mormuu fi irraa fagaachuun dubbii qofaan kan mirkanaaâ€™u miti. Kana irra, dubbii fi hojiin jiraachu qabu.

Xaaghuuta shayxaana, raagdu, sanama, taabota fi wantoota biroo Rabbii gaditti gabbaramaniidha. *Rabbiin gabbaruun nama hin fayyadu hanga wanta Isaan ala jiran gabbaruu irraa fagaatanitti malee.*

Daâ€™awaan (waamichi) Ergamtootaa inni jalqabaa gara Rabbii tokkicha gabbaruu fi wantoota Isaan ala jiran dhiisutti waamu akka taâ€™e Qurâ€™aana keessatti haala kanaan arganna:

﴿يَٰقَوۡمِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥٓ﴾

â€œYaa ummata kiyya! Rabbiin qofa gabbaraa, Isaan ala gabbaramaan biraa isiniif hin jiru.â€•
Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:59, 7:65, 7:73, 7:85

Kuni hiika Laa ilaah illallahâ€™ti. Isbaat (mirkaneessu) fi nafiyy (dhabamsiisuu) kan of keessatti qabateedha. Isbaat (mirkaneessun): â€œ**Rabbiin qofa gabbaraaâ€•** nafiyy (dhabamsiisuun) immoo: **Isaan ala gabbaramaan biraa isiniif hin jiru.â€•**

Mushrikoonni wanta Ergamtoonni Rabbii isaan itti waaman sirritti beeku. Deebii isaan nabiyyootaaf deebisan kan Rabbiin subhaanahu hime yoo qorattee dhugaa kana ni beekta.

Yommuu Nabii Nuuh â€œ**Rabbiin qofa gabbaraa, Isaan ala gabbaramaan biraa isiniif hin jiru.â€•** Jedhee isaan waamu, deebiin ummanni isaa deebisan kana ture:

وَقَالُواْ لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمۡ وَلَا تَذَرُنَّ وَدّٗا وَلَا سُوَاعٗا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ
وَنَسۡرٗا ٢٣

â€œGabbaramtoota keessan hin dhiisinaa; akkasumas, Wadda, Suwaaâ€™a, Yaghuus, Yaâ€™uuqa fi Nasra hin dhiisinaa [waliin] jedhan.â€• Suuratu Nuuh 71:23
Kunniin maqaalee sanamaa ummanni suni gabbaraa turaniidha.

Ummanni Huudis akkana jechuun deebii deebisan:

﴿قَالُوٓاْ أَجِئۡتَنَا لِنَعۡبُدَ ٱللَّهَ وَحۡدَهُۥ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعۡبُدُ ءَابَآؤُنَا﴾

â€œâ€™**Rabbii Tokkicha akka gabbarruu fi wanta abbootin keenya gabbaraa turan akka dhiifnuuf nutti dhuftee?â€™ jedhan.â€•** Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:70

Ummanni Nabii Saalihis akkana jechuun deebii deebisan:

﴿قَالُواْ يَٰصَٰلِحُ قَدۡ كُنتَ فِينَا مَرۡجُوّٗا قَبۡلَ هَٰذَآۖ أَتَنۡهَىٰنَآ أَن
نَّعۡبُدَ مَا يَعۡبُدُ ءَابَآؤُنَا﴾

â€œâ€˜Yaa Saalih! Kana dura ati nu keessatti nama abdatamu turte. Sila wanta abbootin keenya gabbaran gabbaruu irraa nu dhoowwitaa?â€™ jedhan.â€• Suuratu Huud 11:62

Kana jechuun Yaa Saalih! â€œRabbiin qofa gabbaraaa, Isa malee gabbaramaan biraa isiniif hin jiruâ€• nuun jechuun dura, ati nu keessatti hogganaa taata jennee abdataa turre. Sila wanta abbootin keenya gabbaraa turan irraa gabbaruu nu dhoowwitaa?[1]

Ummanni Nabii Shuâ€™aybis akkana jechuun deebii deebisan:

﴿قَالُوا۟ يَـٰشُعَيْبُ أَصَلَوٰتُكَ تَأْمُرُكَ أَن نَّتْرُكَ مَا يَعْبُدُ ءَابَآؤُنَآ﴾

â€œâ€™Yaa Shuâ€™ayb! Sila salaata keetu wanta abbootin keenya gabbaran akka dhiifnu si ajajaa?â€™ jedhan.â€• Suuratu Huud 11:87

Ummanni Nabiyyii keenyas (SAW) akkana jechuun deebisan:

أَجَعَلَ ٱلْـَٔالِهَةَ إِلَـٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَـٰذَا لَشَىْءٌ عُجَابٌ ٥

â€œ**Sila gabbaramtoota gabbaramaa tokko godhee? Dhugumatti kuni wanta ajaaâ€™ibaati.**â€• Suuratu Saad 38:5

Ergamtoonni hundi waamichi (daâ€™awaan) isaanii:

- Namoonni Rabbii Tokkicha akka gabbaran
- Homaa Isatti akka hin qindeessine
- Isaa gaditti wantoota gabbaraman (waaqefataman) irraa akka bilisoomanii fi dhiisaniidha.

Kuni Islaamaa amanti sirrii fi qajeelaa taâ€™eedha. Garuu namoonni baayâ€™een durii fi ammaa kana hin beekan.

Ammas akka ragaatti jecha Rabbii oltaâ€™aa:

﴿۞ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ﴾

â€œGooftaan kee Isa malee homaayyu akka hin gabbarree murteessee jira.â€• Suuratu Al-Israa 17:23

﴿۞ وَٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا۟ بِهِۦ شَيْـًٔا ۖ﴾

â€œRabbiin gabbaraa, homaa Isatti hin qindeessinaa.â€• Suuratu An-Nisaa 4:36

Hiikni â€œLaa ilaah illallah (Rabbiin malee gabbaramaan dhugaa hin jiru)â€•jedhu, Rabbiin malee homaa gabbaruu dhiisuu fi homaayyu Isatti qindeessu dhiisudha.

Yommuu Ergamaan Rabbii (SAW) warra kitaabaa gara Islaamaa waamu barbaadu, ergaa aayah tana of keessaa qabdu ergaaf:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا
نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا
مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾

Jedhi, â€œ**Yaa warra kitaabaa! Gara jecha nuu fi isin jidduutti wal-qixa taatetti koottaa: Rabbiin malee homaa akka hin gabbarre, homaa Isatti akka hin qindeessine, Rabbii gaditti gariin keenya garii gooftoolee akka hin godhanne.â€• Yoo garagalan, nuti Muslimoota akka taane ragaa bahaa jedhaan.â€•** Suuratu Aali-Imraan 3:64

Yaa Kiristaanotaa fi Yahuudota! Gara jecha haqaa nuu fi isin wal qixa itti taanutti koottaa. Jechi tunis:

- Rabbiin malee homaa hin gabbarru
- Homaa Isatti hin qindeessinu- Rabbiin waliin waan biraa hin gabbarru (hin waaqefannu). Taabota, sanama, masqala, malaykaa, nabiyyii fi uumamtoota biroo hin waaqefannu.
- Gariin keenya garii gooftoolee hin godhannu. Kana jechuun gariin keenya Rabbiin faallessu keessatti gariif hin ajajamnu. Gariin keenya gariif hin sagannu ykn gadi hin jennu.[2]

Aayan tuni jecha (kalimaa) tawhiidaatiif hiika sirrii ibsiti. Jechi wal-qixaa fi haqa taate Laa ilaah illallah dha. Eenyullee jecha tanatti dhugaan hin amanu, nama wanta sadan armaan olii mirkaneesse malee.

Aayah armaan olii tana keessa wanti jenne sirrii taâ€™uu agarsiisu ragaa ifaa fi gahaa taâ€™etu jira. Akkuma Rabbiin barbaadutti namni Rabbiif harka kennuu fi Laa ilaah illallahâ€™ tti amanuu barbaade, kana gochuun isarra jira:

- Rabbiin malee homaa hin gabbaru
- Homaa Isatti hin qindeessu
- Gooftoolee fi wantoota Rabbii gaditti gabbaraman hundatti amanu diduu, dhiisu fi mormuudha.

Gaafi
Laa ilaah illallah akkamitti hojii irra oolchun ykn galmaan gahuun dandaâ€™ama jedhamte yoo gaafatamte deebiin kee?

- Rabbii Tokkicha gabbaruu
- Isatti waa qindeessu dhiisu (Isa waliin waan biraa gabbaruu dhiisu)
- Wantoota Isaa gaditti gabbaraman hundatti amanuu diduu, mormuu fi irraa fagaachu

Ragaan kee maalidha jedhamte yoo gaafatamte, deebiin kee?
Suuratu Aali-Imraan 3:64
Ragaalee biroos Qurâ€™aana irraa dhiyeessun ni dandaâ€™ama. Aayaata armaan olitti dhiyeefaman ilaali.

---

[1] Tafsiiru Xabarii-12/454 [2] Tafsiir ibn Kasiir 2/359
al-Jaamiâ€™ul Mufiid liduruusi taâ€™allumi tawhiidi-fuula 81-87

Date Created
February 4, 2020
Author
admin